

STRESZCZENIA/ABSTRACTS

Ewa Machut-Mendecka

WSPÓŁCZESNA LITERATURA ARABSKA JAKO OBRAZ OTACZAJĄCEJ
RZECZYWISTOŚCI

Historia współczesnej literatury arabskiej nie jest zbyt długa, jej faza dojrzała – w przybliżeniu od lat 20. ubiegłego stulecia, z różnymi przesunięciami w czasie – liczy jeden wiek lub mniej. Głównym tematem prozy i dramatu jest formowanie się nowej rzeczywistości arabskiej po okresie kolonialnym, podstawową płaszczyzną odniesienia dla autorów – świat zewnętrzny.

Z ujęcia tego wynikają trzy tendencje rozwojowe widoczne w twórczości literackiej: 1. Zmierza do wyrażania aktualnych przemian w utworach bliskich realizmowi; 2. Podejmuje współczesne problemy arabskie w kategoriach odniesień do przeszłości, historii, legend i w ujęciach abstrakcyjnych; 3. Sięga również do historii i legend, ale w celach poznawczych i aby wydobywać z nich znaczenia uniwersalne.

Słowa klucze: proza; dramat; przemiany; historia; poznanie

THE CONTEMPORARY ARABIC LITERATURE AS A PICTURE OF THE
SURROUNDING REALITY

The history of modern Arabic literature is not very long; its mature phase, beginning approximately in the 1920s and witnessing various time shifts, has lasted one century or even less than one century. The main topic of Arabic prose writing and drama works is the formation of a new Arab post-colonial reality, and the main frame of reference to Arab writers is the external world. This approach gives rise to three development trends that can be seen in Arabic literary output: (1) Literature aims at expressing transformations underway in the works related to realism. (2) It takes up contemporary problems of the Arab world by referring to the past, history and legends and by approaching them in an abstract way. (3) It also makes use of history and legends but it does so for the sake of a cognitive process and in order to show their universal meanings.

Key words: prose; drama; transformations; history; cognitive process

Magdalena Kubarek

WSPÓŁCZESNA LITERATURA MUZUŁMAŃSKA W KRAJACH ARABSKICH

Literatura muzułmańska (*al-adab al-islami*) jako część szeroko pojętej sztuki muzułmańskiej jest zjawiskiem stosunkowo nowym w świecie arabskim. Od lat 80. XX wieku mamy

do czynienia z coraz większą popularnością tego nurtu oraz powstawaniem muzułmańskich teorii literackich. Zgodnie z kryteriami wypracowanymi przez arabskich teoretyków *al-adab al-islami* ma swoje źródło w wierze, oddaje realia życia człowieka i świata, jest zgodny z doktryną islamu oraz w swojej formie nawiązuje do wzorców koranicznych. Istnieje jako odrębny nurt i nie podlega klasycznej klasyfikacji. Choć pełni funkcję paraneutyczną, powinna cechować go także dbałość o wysoki poziom artystyczny. Główni teoretycy i przedstawiciele tego nurtu wywodzą się z krajów arabskich, ale literatura muzułmańska powstaje także w językach narodów muzułmańskich, a nawet europejskich. Popularyzacja nowej literatury w dużej mierze związana jest z działalnością Światowej Ligi Literatury Muzułmańskiej. Dynamika rozwoju *al-adab al-islami* wskazuje, że w najbliższym czasie będzie on zyskiwać na znaczeniu i sile oddziaływania.

Słowa klucze: współczesna literatura arabska; literatura muzułmańska; powieść arabska; współczesna kultura arabska; Światowa Liga Literatury Muzułmańskiej; Nadżib Al-Kajłani; Imad ad-Din Chalil; Muhammad al-Hasnawi

CONTEMPORARY ISLAMIC LITERATURE IN THE ARABIC COUNTRIES

Islamic literature (*al-adab al-islami*) as a part of Islamic art is a relatively new phenomenon in arabic world. According to the criteria developed by the Arab theorists *al-adab al-islami* has its sources in faith, corresponds with life of people, and is related to doctrine of the Islamic religion and Quran. Although its paraneutic function, artistic level of literary works should be also very high. Islamic literature is an independent current and can't be classified in the conventional way. Leading theorists and writers of Islamic literature were born in Arabic countries but *al-adab al-islami* is also written in others languages and becomes more and more popular through the activity of International League of Islamic Literature. Development of *al-adab al-islami* is very dynamic and this current probably will be more and more significant in the coming years.

Key words: contemporary Arabic literature; Islamic literature; Arabic novel; contemporary Arab culture; International League of Islamic Literature; Najib Al-Kaylani; Imad ad-Din Khalil, Muhammad al-Hasnawi

Marcin Michalski

PRZECIW (NADUŻYWANIU) TRADYCJI: UPADEK IMAMA NAWAL AS-SADAWI

W opublikowanej w 1987 r. powieści *Sukut al-Imam* (Upadek Imama) Nawal as-Sadawi przedstawia i poddaje krytyce rzeczywistość w nienazwanym państwie teokratycznym, które wykazuje wiele zbieżności z Egiptem. Porusza problem nadużywania tradycji i wykorzystywania jej do ucisku kobiet. Źródła tej tradycji, zwykle zawarte w tekstach, można podzielić na trzy warstwy: religijną, świecką arabsko-muzułmańską i egipską przedmuzułmańską. Intertekstualne nawiązania do tych tradycji i tekstów ukazują stałe źródła ucisku kobiet przybierającego zmienne formy. Mimo że tradycja usankcjonowana jest jako byt niezmienny, jest kwestionowana przez co najmniej dwa czynniki: upływ czasu i główną bohaterkę powieści, Bint Allah. Opozycja stałości i zmienności jest widoczna w technice pisarskiej:

wydarzenia powtarzają się, przyjmując różnorakie formy, niektóre postacie zmieniają się w inne, zarówno zło, jak i Bóg mają wiele twarzy.

Słowa klucze: Nawal as-Sadawi; feminizm muzułmański; powieść egipska; powieść arabska; tradycja arabsko-muzułmańska; intertekstualność

AGAINST (MISUSING) TRADITION: NAWAL EL SAADAWI'S NOVEL *THE FALL OF THE IMAM*

In her 1987 novel *Suqut al-Imam (The Fall of the Imam)* Nawal El Saadawi presents and criticizes the reality in an unnamed theocratic state which has many similarities to Egypt. She deals with the problem of misusing tradition to oppress women. The sources of tradition, which usually are texts, can be divided into three layers: religious, secular (Arabo-Islamic) and Egyptian pre-Islamic. Intertextual references to these old texts and traditions show constant sources of women's oppression which has various changing forms. Tradition is fixed as constant, but is challenged by at least two factors: the passage of time and Bint Allah, the novel's main character. The opposition constant vs. changing is shown in the author's literary technique: some events are repeated and assume various manifestations, some characters change into others, both evil and God have more than one face.

Key words: Nawal El Saadawi; Islamic feminism; Egyptian novel; Arabic novel; Arabo-Islamic tradition; intertextuality

Michał Moch

TOŻSAMOŚĆ ARABSKA I KOPTYJSKA W TWÓRCZOŚCI IDWARA AL-CHARRATA

Tematem artykułu jest twórczość egipskiego prozaika, eseisty i krytyka literackiego, Idwara al-Charrata, pochodzącego z Aleksandrii. To wybitny współczesny pisarz, szeroko znany w całym świecie arabskim, a zarazem silnie zanurzony w egipskiej lokalności i tamtejszym chrześcijaństwie, urodził się w miejscu założenia historycznie wyodrębnionego patriarchy koptyjskiego. Al-Charrat ewokuje w swej nowoczesnej formalnie twórczości obraz Egiptu wielokulturowego, otwartego, silnie zakorzenionego w kulturze śródziemnomorskiej. Na uwagę zasługują zarówno powieści, jak i eseje tego autora, w których porusza on m.in. temat posłannictwa współczesnego pisarza i rozważa własną zawikłaną tożsamość arabsko-egipsko-koptyjską. W artykule istotną rolę odgrywają odniesienia do nieprzetłumaczonego jeszcze na język polski i angielski zbioru esejów *Muhadżamat al-Mustahil. Makati min sira zatijja li-al-kitaba* (1996, Przeciwwstawiając się niemożliwemu. Wyjątki z autobiografii pisarza).

Słowa-klucze: Idwar al-Charrat; Koptowie; Egipt; esej; tożsamość

ARAB AND COPTIC IDENTITIES IN THE LITERARY OF IDWAR AL-KHARRAT

The article focuses on the work of an Egyptian novelist, essayist and literary critic from Alexandria, Idwar al-Kharrat. This outstanding contemporary writer deeply involved with

both Egyptian locality and Christianity, and widely known throughout the Arab world, was born in a place where the Coptic Patriarchate was historically established. Al-Kharrat in his formally modern works evokes the image of Egypt as multicultural, open country, deeply rooted in Mediterranean culture. Al-Kharrat's novels, as well as his essays, show his concern regarding the mission of the modern writer; the author ponders upon his own complex, multilevel Arab-Egyptian-Coptic identity. The collection of essays entitled *Muhajama al-Mustahel. Maqati min sira dhatiyya li-al-kitaba* (1996, Facing the Impossible. Excerpts from the Autobiography of a Writer), and not yet translated into Polish or English, is a vital point of reference to the author of this paper.

Keywords: Idwar al-Kharrat; the Copts; Egypt; essay; identity

Barbara Michalak-Pikulska

LIRYKA PATRIOTYCZNO-NARODOWA WE WSPÓŁCZESNYM BAHRAJNIE

Bahrajn był i jest ojczyzną wielu znamienitych poetów, m.in. Tarafy Ibn al-Abda – autora najdłuższej w poezji przedmuzułmańskiej *mu'allaki*. Obecnie wśród poetów z Bahrajnu popularny jest wiersz wolny (*shir hurr*) reprezentowany przez Alego Abd Allaha Chalifę, Alawiego al-Haszimiego, Kasima al-Haddada, oraz wiersz pisany prozą (*kasidat an-nasr*) reprezentowany przez Alego asz-Szarkawiego, Abd al-Hamida al-Ka'ida i Jakuba al-Muharrakiego. Poeci w swojej twórczości odwołują się do historii, szczególnie okresu odzyskania niepodległości w 1971 roku. Choć kraj, dzięki wejściu na drogę ekonomicznego liberalizmu w latach 70. zapoczątkował okres prosperity i wzrostu gospodarczego państwa, w literaturze utrzymywał się pesymistyczny nurt skierowany przeciwko negatywnemu obliczu kapitalizmu w wydaniu bahrajńskim. W związku z istnieniem w latach 70. monopartyjnego systemu rządów twórczość literacka stała się obiektem wzmożonej cenzury. W swojej twórczości wspomniani wyżej poeci zwracają uwagę na takie pojęcia jak: wolność, prawda, miłość czy sprawiedliwość. Nie brak w ich utworach odniesień do miłości ojczyzny i zaangażowania w sprawy narodowe. Starają się analizować miejsce człowieka we współczesnym mu świecie, jego relacje z innymi i stosunek do samego siebie oraz odniesienie do narodu i ojczyzny.

Słowa klucze: Bahrajn; poezja; współczesna literatura Bahrajnu; wiersz wolny

THE PATRIOTIC-NATIONAL POETRY IN THE CONTEMPORARY BAHRAYN

Bahrain was and is the homeland to many eminent poets including Tarafa Ibn al-Abd – the author of the longest pre-Islamic *mu'allaqat*. Free verse (*shir hurr*) is at present popular amongst poets from Bahrain as represented by the works of Ali Abd Allah Khalifa, Alawi al-Hashimi, Qasim al-Haddad as well as poetry in prose as written by Ali ash-Sharqawi, Abd al-Hamid al-Qa'id and Yaqub al-Muharraqi. Poets of all leanings make reference to history, in particular the period in which independence was gained (1971). Although the country, as a result of the embarking on a path of liberal economics in the 1970s heralding prosperity and economic growth, is presented within its literature in a pessimistic current directed against the negative face of capitalism in its Bahraini manifestation. Literature has

been subject to censorship since the 1970s as a result of the presence of a single-party political system. The above mentioned poets draw the reader to concepts such as: freedom, truth, love and justice. There is no absence in their work of references to the fatherland and involvement in national issues. They attempt to analyse the place of man in the contemporary world, his relations with others and his relationship with himself, as well as references to the nation and one's country of origin.

Key words: Bahrain; poetry; modern Bahraini literature; free verse

Magdalena Lewicka

EUROPA W ARABSKIEJ MYŚLI SPOŁECZNO-POLITYCZNEJ XIX WIEKU

Myśl reformatorska Chajr ad-Dina at-Tunusiego i Rifa'y at-Tahtawiego wpisała się w ciekawy dyskurs, który toczy się w świecie arabsko-muzułmańskim od zarania XIX wieku, dyskurs wokół niezwykle ważnych zagadnień ustrojowych, reform polityczno-społecznych, porównania systemu przedstawicielskiego, demokracji, z jego przeciwieństwem, despotyzmem, a także wokół poszukiwania dróg wyjścia ze stagnacji i zacofania, którego niezbędnym elementem była podkreślana przez wszystkich myślicieli reforma systemu edukacyjnego. Ich celem było udzielenie odpowiedzi na nurtujące przedstawicieli tego świata podstawowe pytanie o przyczynę jego upadku i zacofania oraz podstawy europejskiej supremacji, z uwzględnieniem roli despotycznych rządów, anachronicznych struktur społecznych, braku nowoczesnego systemu szkolnictwa i innych zagadnień, ale przede wszystkim – skryształowanie idei i wyobrażeń dotyczących relacji pomiędzy tradycją a nowoczesnością, współczesnym systemem państwowym, społecznym i politycznym. Stąd rozważania wokół ułożenia stosunków z Zachodem i charakteru tych relacji, przyjęcia całkowicie lub częściowo europejskich wzorców rządzenia.

Słowa kluczowe: An-Nahda; Chajr ad-Din at-Tunusi; Rifa at-Tahtawi; świat arabsko-muzułmański; reformy społeczno-polityczne

EUROPE IN THE ARABIC SOCIO-POLITICAL THOUGHTS
IN THE 19TH CENTURY

Reformatory ideas of Khayr ad-Din at-Tunusi and Rifa at-Tahtawi inscribed into an interesting discussion which has been going on in the Arabic and Muslim world since the beginning of the 19th century; the discussion which centred around very important matters concerning the political system, social and political reforms, comparison of the representative system and democracy with their antithesis: despotism, and also around the search for the ways out of stagnation and backwardness, which essentially included the reform of the educational system – which idea was emphasised by all thinkers. Their objective was to find the answer to the basic question pervading the representatives of the Muslim world: the question about the reason of its fall and backwardness, and the basis of European supremacy considering the role of the oppressive governments, anachronistic state structures, lack of modern school system and other issues, but most of all – crystallisation of the ideas and notions concerning the relationship between tradition and modernity, modern state,

social and political system. Hence the contemplation of settling the relationship with the West, the character of this relationship and the idea of complete or partial acceptance of the European models of government.

Key words: An-Nahda; Khayr ad-Din at-Tunusi; Rifa at-Tahtawi; Arabic and Muslim world; social and political reforms

Marek M. Dziekan

Z DZIEJÓW LITERATURY ALGIERSKIEJ W OKRESIE OSMAŃSKIM:
SA'ID AL-MINDASI (1583–1677)

Literatura arabska okresu panowania Osmanów na Bliskim Wschodzie i w Maghrebie jest bardzo mało znana i mało zbadana, co w konsekwencji prowadzi do ciągłego powtarzania twierdzeń o swoistej kulturowej luce w rozwoju cywilizacji arabsko-muzułmańskiej pomiędzy XVI a XIX wiekiem. Niniejszy artykuł jest jedną z prób wypełnienia tej bolesnej luki. Poświęcony jest postaci i twórczości Sa'ida al-Mindasiego, jednego z najwybitniejszych przedstawicieli poezji arabskiej w Algierii na przełomie XVI i XVII w. Pierwsza i druga część tekstu dotyczy ogólnej charakterystyki Algierii i literatury algierskiej w czasach osmańskich. W części trzeciej przedstawiona została postać Al-Mindasiego, a także scharakteryzowana została jego twórczość w arabskim języku literackim oraz w specyficznej formie języka pisanego w tamtym okresie, pozostającym pomiędzy językiem literackim a jego formą dialektalną. Twórczość tę określa się terminem *malhun*. W kontekście *malhunu* szczególny nacisk położony został na obszerny poemat Al-Mindasiego zatytułowany *Al-Akika*, który po dzień pozostaje jednym z najpopularniejszych w Maghrebie panegiryków na cześć Proroka Muhammada.

Słowa klucze: Algieria; Maghreb; Osmanowie; Sa'id al-Mindasi; poezja; *malhun*

FROM THE HISTORY OF ARABIC LITERATURE IN THE OTTOMAN PERIOD.
SA'ID AL-MINDASI (1583–1766)

The Arabic literature from the period of the Ottoman Empire's rule over the Middle East and Maghreb is not well known and poorly investigated, which in consequence leads to a popular suggestion about certain cultural gap in the development of the Arabic-Muslim civilization between XVI and XIX century. This paper is an attempt to fill this painful gap. It is devoted to the writings of Sa'id al-Mindasi, one of the greatest Arabic poets of Algeria at the turn of the XVII century. The first and the second parts of the paper give a general description of Algeria and its literature under the Ottoman rule. Part three is devoted to Al-Mindasi himself and his writings in the Arabic literary language and a specific form of the written language from that period, which is positioned between the literary and the dialectical language. This kind of works is known by the name of *malhun*. In the context of *malhun*, special emphasis has been put on a vast Al-Mindasi's poem entitled *Al-Aqika*, which to this day is one of the most popular Maghrebian panegyrics in honor of the Prophet Muhammad.

Key words: Algeria; Maghreb; Ottoman Empire; Sa'id al-Mindasi; poetry; *malhun*

Katarzyna Pachniak

KITAB AL-ALIM WA AL-GHULAM DŻAFARA IBN MANSURA AL-JAMANA JAKO PRZYKŁAD WCZESNEJ LITERATURY ISMA'ILICKIEJ

Isma'ilicki nurt islamu ma długą i złożoną historię oraz bogatą literaturę. Szczególnie rozkwitła ona pod rządami dynastii Fatymidów po 909 roku. Charakter literatury isma'ilickiej był ściśle związany z naturą misji isma'ilickiej oraz jej założeniami religijnymi, stąd znaczenie tekstów religijnych i filozoficznych, w których wyjaśniano doktrynę oraz tekstów prawnych. Główne cechy wczesnego systemu isma'ilickiego to podział treści na ezoteryczne (*batin*) i egzoteryczne (*zahir*), podnoszenie znaczenia imamów jako przyjaciół Boga (*aulija Allah*), tajemniczość i niejasność tekstów wynikająca z przekonania, że są one dostępne jedynie dla inicjowanych, wyraźny wpływ neoplatonizmu w tekstach fatymidzkich. *Kitab al-alim wa-al-ghulam* (Księga Mistrza i Adepta) Dżafara Ibn Mansura al-Jamana lub/i jego ojca, Dżafara Ibn Mansura, powstała w Jemenie na początku X wieku i oddaje obiegowe poglądy *da'ich* isma'ilickich z Jemenu z tego okresu. Ma charakterystyczną formę dramatycznego dialogu z narratorem i wyklada kwestie ważne w owym czasie: propagowanie misji, ezoteryczność doktryny, stopniowa hierarchia inicjowanych i elitarność wtajemniczenia, podkreśla uniwersalność przesłania isma'ilickiego. Znajdujemy w niej też podstawy kosmologii i kosmogonii.

Słowa kluczowe: Jemen; literatura; Dżafar Ibn Mansur; isma'ilici; ezoteryka

KITAB AL-ALIM WA AL-GHULAM OF JAFAR B. MANSUR AL-YAMAN AS AN EXAMPLE OF EARLY ISMA'ILI LITERATURE

The Isma'ili branch of Islam has had a long and complex history and a rich literature. It flourished under the Fatimid dynasty after 909. The character of the Isma'ili literature was closely connected to the Isma'ili *dawa* (mission) and its religious principles. For this reason both the religious and philosophical texts, in which the Isma'ili doctrine has been explained, and the juridical texts played the pivotal role in the Isma'ili literature. The distinction between the esoteric (*batin*) and exoteric (*zahir*) was central to the early Isma'ili system. The Isma'ilis also emphasized the role of the imam as the friends of God (*awliya Allah*). Their writings were purposely mysterious and ambiguous (available only for the initiated members of the community). In later Fatimid texts the influence of Neoplatonism is quite visible. *Kitab al-alim wa-al-ghulam* (Book of the Master and the Disciple) of Ja'far b. Mansur al-Yaman or/and his father, Mansur al-Yaman, was written in Yemen at the beginning of the 10th century. Its plot is a dramatic dialogue with the narrator. In *Kitab al-alim* all the issues important in the early Isma'ili period had been raised: the propagation of the mission, the esotericism of the doctrine, the gradual hierarchy of the initiated and the exclusiveness of the initiation. The universality of the Isma'ili revelation and the principles of the Isma'ili cosmology and cosmogony have been explained as well.

Key words: Yemen; literature; Isma'ilis; Jafar Ibn Mansur; esotericism

Barbara Ostafin

MOTYW PIECZENIARZA W KLASYCZNEJ LITERATURZE ARABSKIEJ

Tufajli to nieproszony gość, który pojawiał się na zamkniętych przyjęciach i wyjadał przygotowane dla gości jedzenie. Sama postać znana już była w okresie *dżahiliji*, ale nazwa *tufajli* pochodzi z okresu muzułmańskiego. Anegdota o *tufajlich* pojawiają się w niektórych antologiach i encyklopediach adabowych. Punktem kulminacyjnym jest praca al-Chatiba al-Baghdadiego *Kitab at-tatfil wa-hikajat at-tufajlijin wa-achbaruhum wa-nawadir kalamihim wa-asz'aruhum*, traktująca wyłącznie o tej grupie. *Kitab al-azkija* Ibn al-Dżauziego jest pierwszą pracą monograficzną po monografii Al-Baghdadiego, w której pojawia się temat nieproszonych gości. Grupie tej dedykowany jest jeden z rozdziałów książki. Celem artykułu jest wykazanie wagi dzieła Al-Baghdadiego, z którego pochodzące anegdota o *tufajlich* były głównym źródłem inspiracji dla Ibn al-Dżauziego przy gromadzeniu materiału do rozdziału o nieproszonych gościach w *Kitab al-azkija*.

Słowa klucze: Ibn al-Dżauzi; Al-Chatib al-Baghdadi; *tufajli*; literatura adabowa

MOTIV OF TUFAYLI IN THE CLASSICAL ARABIC LITERATURE

Tufayli was a sponger, an uninvited guest who used to break into private parties, usually weddings, and eat the food which was intended for those who were invited. He is also a hero of the anecdotes of *adab* literature and this character creates the popular motif in *adab* works. Al-Jahiz was the first *adib* who wrote *Kitab at-tufayliyyin*, the work exclusively devoted to *tufaylis*, but it has not survived. Up to XI century the anecdotes about *tufaylis* had been included into many *adab* anthologies and encyclopedias. In XI century Al-Khatib al-Baghdadi composed his *Kitab at-tatfil wa-hikayat at-tufayliyyin wa-akhbaruhum wa-nawadir kalamihim wa-asz'aruhum*, the only survived original monograph on uninvited guests. From that time the work had been the main source of stories of *tufaylis*. Four centuries later Al-Aqfahsi used all the material from Al-Baghdadi's book and incorporated the anecdotes into his *Al-Qawl an-nabil bi-dhikr at-tatfil*. But even earlier Ibn al-Jawzi included material from *Kitab at-tatfil* in chapter on *tufaylis* – "Fatana al-mutataffalin" – in his *Kitab al-adhkiya*. The paper shows Ibn al-Jawzi's method of incorporating the anecdotes in the chapter, analyzes its structure and role in the whole work. It also underlines the influences of al-Baghdadi's work on *Kitab al-adhiya*.

Key words: Ibn al-Jawzi; Al-Khatib al-Baghdadi; *tufayli*; *adab* literature

Danuta Madeyska

BEDUINI I MIESZKAŃCY MIAST NA PRZYKŁADZIE SIRATU ZAT AL-HIMMA I KSIĘGI TYSIĄCA I JEDNEJ NOCY

Osią niniejszego artykułu są przemiany bohaterów ludowych wczesnych arabskich *siratów* (romansów rycerskich) po ich oderwaniu od środowiska beduinów w środowisku miejskim. Moje refleksje potwierdzają uderzające zgodności, pojawiające się w późnych *siratah*, datowanych od XV–XVII wieku, w porównaniu do *Księgi tysiąca i jednej nocy*. Następuje tu

całkowita zmiana etosu. W miejsce hojnego beduińskiego rycerza, dzielnego wodza plemiennego lub zwycięskiego muzułmanina głównym bohaterem staje się przede wszystkim feudalny władca lub przebiegły łotrzyk. Głównym celem ich przygód, przekazywanych przez opowiadaczy, jest zabawianie audytorium, a nie umacnianie ich wiary. Zamiast pobożności, brawury i nadludzkiej siły słuchacze najbardziej podziwiają spryt i przebiegłość bohaterów. Zamiast uczciwości w walce, ukazywana jest każda droga prowadząca do zwycięstwa, nawet przez złamanie zasad islamu.

Słowa klucze: *sirat*; beduini; *Księga tysiąca i jednej nocy*; literatura arabska

ETHOS OF BEDOUINS AND CITY'S HOUSEHOLD ON THE BASIS OF SIRAT DHAT AL-HIMMA AND THOUSAND AND ONE NIGHTS

Thought-provoking are transformations of characters of folk heroes of early *siras* after its passing from Bedouin milieu into cities. My reflection is confirmed by striking conformity of late-stage *siras* dated from XV-XVII centuries to *Thousand and One Nights*. Ethos is utterly changed. Instead of generous Bedouin-Knight, brave chief of tribe, champion of Islam, the main hero is the prevalent feudal ruler or smart rogue. The main tasks of their adventures is entertain their auditorium instead of hardening their faith. Instead of piousness, bravado (audacity) and superhuman strength, the most admirer their marks is shrewdness and cleverness. Instead of fair play in the fight – every device leading to victory, even by breaking rules of Islam.

Key words: *siras*; Bedouins; *Thousand and One Nights*; Arabic literature